

Bildhuggare från Mjöbäck

Predikstol, Mjögäcks kyrka

Mjögäcks kyrka

Bildhuggare från Mjögäck.

1. Johannes Andersson 1780-1860
2. Johannes Johansson 1821-1881
3. Carl-Johan Johansson 1861-1934

Denna skrift beskriver tre intressanta bildhuggare och deras livsöden i Mjögäcks socken under tiden 1780-1934.

Förutom att de alla tre skötte om sin gård och lantbruket där, höll man även på med bildhuggeri. Under 1800-talet byggdes ett stort antal kyrkor och dessa förfäder har varit delaktig i utsmyckningen av ett 40-tal kyrkor i sydvästra Sverige.

Framför allt gjorde man predikstolar, altarpopsatser och psalmtavlor. Man gjorde även klockor, Ölsbo-klockor, som liknade Mora-klockor och som användes i kyrkorna.

Johannes Andersson var den som började och gjorde flest arbeten. Hans son Johannes Johansson lärde sig och fick dessutom ta ett stor del av det administrativa lasset.

Carl-Johan Johansson, den tredje generationen, hjälpte även han till, men man minns honom mest för allt finsnickeri i form av olika möbler.

Johannes Anderssons grav, Mjögäck

Dopfund, Mjögäcks kyrka,
Carl Johan Johansson

Altarpopsats, Mjögäcks kyrka

Innehållsförteckning

Inledning	Sida 1
Innehållsförteckning, Förord, Geografisk översikt	Sida 2,3 Sida 4
Historiskt perspektiv	Sida 5
Den lille mannen klädd i vadmal	Sida 8
Johannes Andersson	Sida 9
Johannes Johansson	Sida 11
Carl-Johan Johansson	Sida 14
Hembygdsmuseum	Sida 17
Släktträd	Sida 19
Källförteckning	Sida 20
Appendix 1: Bilder från olika kyrkor	Sida KB1-KB42
Appendix 2: Sammanfattning av bildhuggarnas verk	Sist

Förord

Denna skrift är en kortfattad utgåva baserad på det stora arbete som Bertil Hällerman utfört. Även Ingrid Johanson och Gun Anghem har hjälpt till i detta detektivarbete. Deras intresse var stort då det var i deras morfars Carl-Johans hem Björkhaga som man 1978 fann en mängd brev som utväxlats mellan dessa bildhuggare och ett antal församlingar. Nyfikenheten var väckt och ett antal resor genom västra Sverige gav ytterligare ledtrådar och Bertil fick via kontakter med församlingar mer information och tack vare honom har vi nått den kunskap vi har idag..

Bertil, Ingrid och Gun gjorde tillsammans ett antal "kyrko-resor" där man letade efter släktens rötter. När de tre kom in i en kyrka fick de till slut en säker känsla för att avgöra om predikstolar eller altaruppsatser härstammade från släkten eller ej.

I denna skrift finns en tabell över de kyrkor som är intressanta och av dessa 42 är det bara två som ej är bekräftade, men där förfäderna med stor sannolikhet hjälpt till.

Ytterligare bidrag har givits av Fritz Johansson som är ett bygdens orakel och som skrivit en del artiklar i ämnet.

Kriminalkomissarie CM Andersson har via sina böcker och kunnande givit mycket matnyttig information.

Mjöbäck hembygdsförening som startades av Fritz Johansson och Tage Svensson köpte in fastigheten Tokabo och gjorde detta till ett museum med verktyg och annat efter våra bildhuggare och detta har bidragit med många nyttiga kunskaper.

Målet med denna skrift är att, på ett begränsat antal sidor, ge en kortfattad information om våra förfäders fantastiska prestationer även om min egen del av detta inskränker sig till att sammanfatta andra personers trägna arbete.

Man kommer snart till insikt om att det kanske inte längre finns några äldre med insikt att fråga och då känns det viktigt att barn och barnbarn kan få del av denna kulturhistoria.

När jag själv besökte Kungsbacka kyrka för en adventskonsert, kändes det skönt att lyssna till musiken. Den största njutningen bestod dock i att titta sig omkring och tänka på att denna predikstol har min mormors farfar gjort på ett litet hemman i Mjöbäcks socken.

Onsala 3 jan 2001
Bo Anghem

Geografisk översikt.

När man studerar kartan nedanför är det lätt att inse att våra förfäder haft del i många kyrkoutsmyckningar. Tänkvärt är dessutom att avstånden på den tiden var betydligt större än man kan föreställa sig idag. Att forsla predikstolar, altaruspsatser och annat via häst och vagn var både långsamt och strapatsrikt.

Det är tydligt att ryktet om deras kunnande spridit sig vida omkring, från Knäred i söder till Alingsås i norr.

Appropå transporter:

Jag tror säkert, att församlingen sjelf hämta predikstol och altardekorationer, än betala 10 st hästar; men här är ej brukligt köra enbett, utan med två hästar. Således är det nödigt att få veta, huru många parvagnar som erfordras?
(Ur brev från Frillesås 1865)

Förseningar även då!

Kyrkbyggnationen försenad.

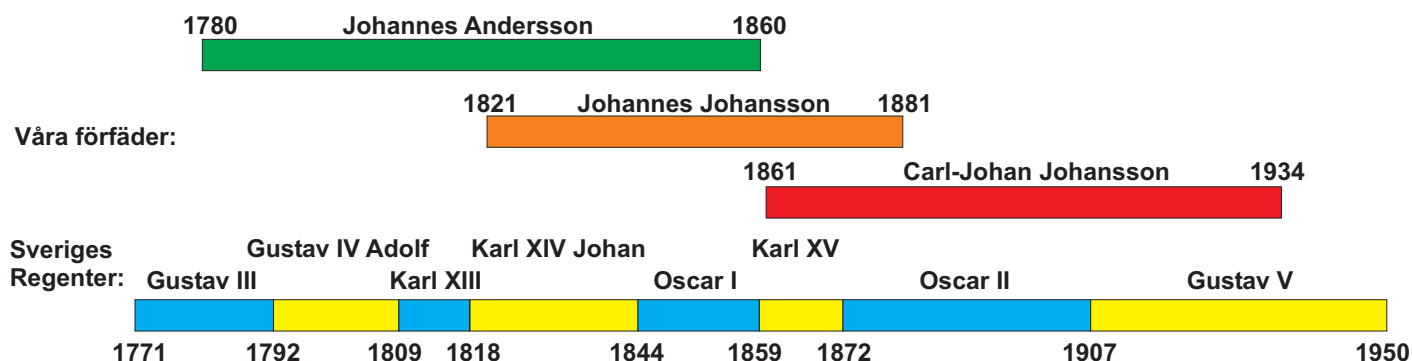
Det ser så illa ut med färdigblivandet till den bestämda tiden! De supar för mycket, slunta likaså, samt gagna förlitet sina dagsverken, derföre går det försagta
(Ur brev från Frillesås 1865)

Postförseningar.

Posten går bra långsamt oss emellan, såsom jag ser af Ederet brev, att mitt förra brev icke kom fram till Eder förr än nära 3 veckor sedan det afgått härifrån. Mätte detta komma förr fram.-
(Ur brev från Asige 1867)

Historiskt perspektiv.

När Gustav III blev mördad på den beryktade maskeradbalen 1792, var Johannes Andersson en pojke på 12 år. Under den tidsperiod som våra tre huvudpersoner levde, styrdes Sverige av 8 olika kungar enligt figur nedan.

Sverige levde under denna period i såväl krig som fred. Krigen ägde rum vid Sveriges gränser i början av 1800-talet då Sverige hade svårt att bestämma sig för om man skulle stödja Napoleon, England eller Ryssland. Detta slutade med att vi fick avstå Finland och Pommern, men i gengäld fick vi en union med Norge. Denna avvecklades senare.

I Europa slogs Napoleon medan Johannes Andersson började arbeta med sina kyrkoutsmyckningar. När Napoleon besegrades vid Waterloo 1815, hade Johannes och Kirstin redan fött fyra barn till världen.

Under 1800-talet var det en stor befolkningsökning i Sverige. Från 1810 till 1850 växte befolkningen från 2.4 miljoner till 3.5 miljoner. Detta berodde enligt skalden Tegner på "Freden, vaccinen och potäterna". Detta snabba tillskott kunde inte helt beredas försörjningsmöjligheter då industrin ännu inte kommit igång. De stannade kvar på landet i tjänande ställning eller som olika fria lantarbetartyper som torpare, backstugusittare eller statare. Fattigvårdsförordning kom först 1847. Sverige hade det under denna perioden ändå relativt bra. Det var fattigt på landsbygden, men även där var det stora skillnader. Johannes stod som firad hantverkare högt i status och hade förmånen att resa mycket över hela sydvästra Sverige. Han fick där mycket kunskaper och många kontakter, som gjorde att han tillhörde det ledande skiktet i Mjögäcks socken.

Under Johannes Johanssons aktiva tid lagstodgades om obligatorisk folkskola 1842. I deras hem Tokabo hölls skola 1850 och där var även magistern inneboende. Under både Johannes I och Johannes II skedde alla transporter via häst och vagn. Även posten hanterades på detta sätt. All kommunikation med omvärlden tog därför lång tid, vilket inte minst framgår av de brev som finns bevarade.

När det amerikanska inbördeskriget bröt ut 1861, och som senare innebar att slaveriet upphävdes, föddes Carl Johan Johansson till världen.

Åren 1867-1869 var det stor missväxt i Sverige. Det var då den första emigrationen började. Under denna period emigrerade 100 000 svenskar. Emigrationen fortsatte fram till första världskriget. Vid sekelskiftet hade var 5:e svensk emigrerat. Från Mjögäcks socken hade mer än 300 personer, de flesta unga, utvandrat.

Under Carl Johans levnadsperiod ändrades de flesta livsbetingelser i ett rasande tempo. Industrialiseringens epok stod för dörren.

Telegrafen var tillgänglig och man kunde via telegrafikabel snabbt skicka sina budskap även om alla tekniska landvinningar kom betydligt senare till landsbygden och Mjögäcks socken.

Det första frimärket kom 1855 och detta förändrade postgången. För att få postgången säker straffades den som överföll en brevbärare med halshuggning.

Järnvägen kom till Sverige 1856 och västra stambanan stod klar 1862. Den smalspåriga järnvägen, kallad "pyttebanan" mellan Falkenberg - Limmared började byggas 1882: Delen Falkenberg-Mjögäck blev klar 1899.

Industrialiseringen stod för dörren och 1857 dunkade 790 vävstolar i Viskafors och detta sysselsatte många hundra personer i sjuhäradsbygden.

1873 gick Sverige över till kronor och ören. 1878 antogs det nya måttsystemet. Aln, famnar, skålpund etc. skulle bytas ut vilket befolkningen i början hade svårt för.

Telefonen kom till Sverige på 1880-talet. Intressant är att när telefonen senare kom till Mjöbäck hade Carl Johan telefonnumret 1 i Mjöbäck.

I Mjöbäck fanns en ångsåg och sågat timmer var för övrigt den största exportartikeln för Sverige.

Därefter följde elektriciteten, första världskriget, bilen och radion innan Carl Johan 1934 lämnade jordelivet.

Det gamla bondesamhället som Johannes 1 och Johannes II levte under ändrade under Carl Johans levnadsperiod skepnad till industrisamhället, även om lantbruket fortfarande var den stora sysselsättningen på landsbygden.

Kyrkligt perspektiv.

Utdrag ur nyklassicismen i Hallands Kyrkor, CM Andersson.

När man ser utbredningen och mängden av nya och restaurerade kyrkor under en relativt kort tidsperiod undrar man givetvis varför det blivit så. Som tidigare sagts var det befolkningsökningen i början av 1800-talet som bidrog till dessa omfattande byggnationer.

I mitten av 1700 talet vände man sig i Europa bort från rokokons ornamentik. Man ville se enkla och rena former som ingick i den grekiska och romerska antikens byggnadsverk.

Snabbt spred sig det antika stilidealet, nyklassicism, runt om i världen. Här hemma organiserade Gustav III Överintendentämbetet, Byggnadsstyrelsens föregångare. Dess arkitekter och tjänstemän såg till att de kyrkor som skulle byggas kom att präglas av nyklassicismens ideal. Stilen kom hos oss att benämnas Gustaviansk. Den följdes av den stramare empiren, som kom att kallas Karl Johans-stilen.

Då Biskop Esaias Tegner var en varm förespråkare för nyklassicismen kom kyrkorna ofta att kallas "Tegner-lador" eller också Karl Johanskyrkor, då de uppfördes efter ritningar godkända under Karl Johans regeringstid 1818-1844.

De nyklassicistiska helgedomarna byggdes som långa salliknande, breda och vitputsade gråstensbyggnader. Det mest iögonfallande blev de höga, breda och parallella fönsterraderna.

Slöinge Kyrka, exempel på "Tegner-lada".

Det antika stilidealet kom också i hög grad att sätta sin prägel på kyrkornas inredning. De gamla altarpuppsatserna och predikstolarna byttes ut mot nya i nyklassicistiskt utförande. Även nummertavlorna byttes ofta ut.

Det förekom även att församlingarna inte godtog Överintendentämbetet's förslag till ny predikstol. Så var fallet i Getinge där församlingen ratade en av E V Rothstein hos Överintendentämbetet uppgjord ritning till förmån för Johannes Anderssons förslag med motivering att " vid anställd jämförelse mellan denna ritning och den av bonden Johannes Andersson i Ölsbo afgifna dessein församlingen ansåg den senare i de flesta fall prydligare och med församlingens önskan närmare överensstämmande ".

Johannes predikstolar var populära och det framgår inte minst av antalet kyrkor som han och hans son Johannes Johansson varit med om att utsmycka.

Många kyrkor byggdes nya men det var också många kyrkor som byggdes om och restaurerades. Att då byta ut gamla predikstolar och altarpuppsatser var vanligt. Idag har man i några av de äldre kyrkorna ex.vis Sällstorps, tagit till heders den altarpuppsats och predikstol som tidigare avlägsnats då de i nyantikt utförande kom till.

Den nyklassicistiska epoken vad gäller kyrkornas arkitektur tog slut i början av 1880-talet. I inredningarna dröjde den kvar till 1800-talets slut.

Inredning Slöinge Kyrka. Predikstol 1836, Altarpuppsats 1838 båda utförda av Johannes Andersson, Ölsbo.

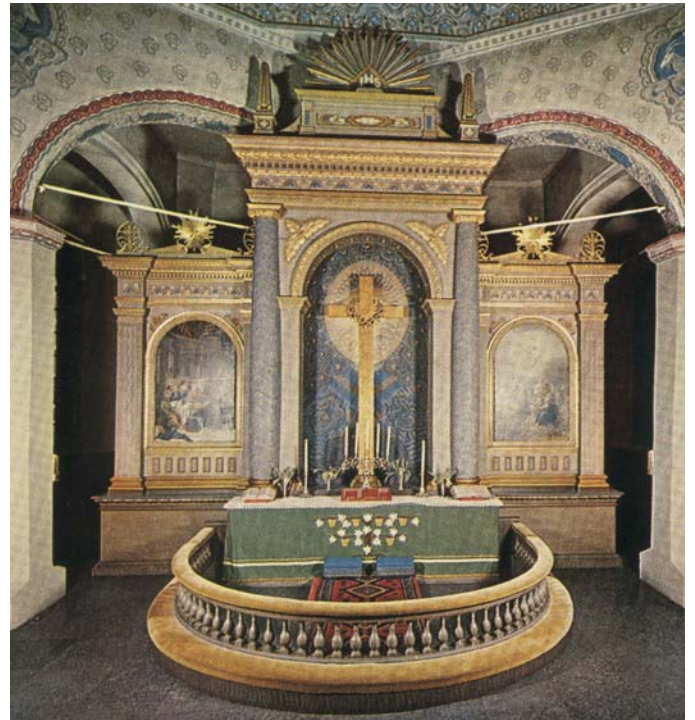
Den lille mannen klädd i vadmal.

Innan vi går in på en djupare beskrivning av de tre huvudpersonerna, kan det vara på plats med ett exempel på ett storartat verk av Johannes Andersson.

När man i Borås skulle bygga en ny kyrka efter att ett antal tidigare kyrkor brunnit upp gjorde man en kyrka i sten för att undvika samma problem igen.

När det gällde utsmyckningen och tillverkning av altarpopsatsen vände man sig till Johannes. Borås var en stor stad i regionen och kyrkan var stor och mäktig. Att få ett sådant uppdrag måste ha betytt en stor ära.

Att sedan tillverka denna altarpopsats på sitt hemman Ölsbo, som låg mitt ute i skogen, och sedan forsla det till Borås och där sätta upp det måste ha varit en svår uppgift. Dock inte för Johannes.

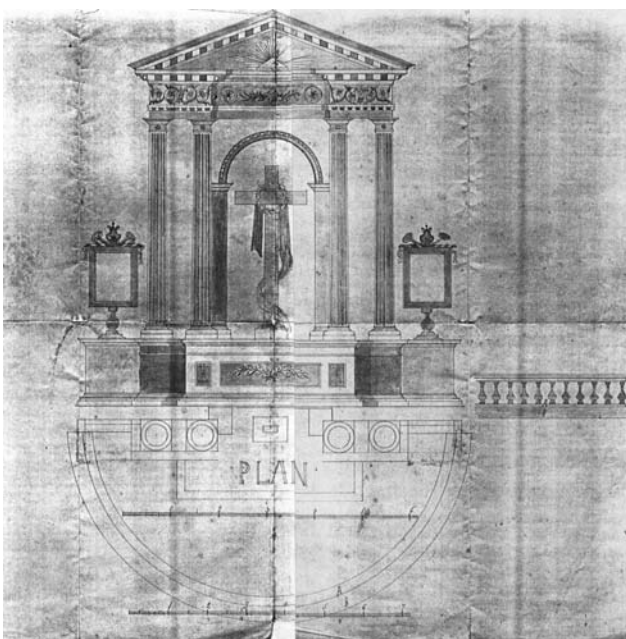
Altarpopsats gjord av hemmansägare Johannes Andersson 1839-1840.
(Förgyllningen och sidtavlor gjorde av andra personer)

Historien förtäljer dessutom följande:

Johannes var en liten man med låg profil och som inte gjorde så mycket väsen av sig. När Caroli kyrkan skulle invigas kom det många stora män till textilstaden, berättas det. Alla som jobbat med kyrkbygget var också med och alla var givetvis uppsträckta i den bästa och senaste kostymmodellen.

Men bildhuggare Johannes han kom i sin vadmalsrock. Därför blev han tillfrågad av en av de fina herrarna vad han skulle vara med för.

- Jo, då ä liksom ja som gjort den där altarpopsatsen, kom svaret på renaste Kindsdialekt. Då blev det andra tongångar och Johannes fick sitta på hedersplats han med.

Exempel på ritning, dock ej Caroli.

Caroli kyrka i Borås

Johannes Andersson 1780 - 1860.

Källa: "Mjöbäck på Karl den XII:s tid" av Fritz Johansson

Johannes Andersson föddes år 1780 på hemmanet Ölsbo i Mjöbäcks socken.

Johannes gifte sig med Karin Jeansdotter år 1805. Bröllop stod i Tokabo, varifrån bruden kom. Det nygifta paret flyttar till Ölsbo där de till en början blir lantbrukare.

De får 8 barn tillsammans, varav sju kommer till vuxen ålder. Se släkträd sidan X.

Johannes ägnade sig inte bara åt lantbruk utan blev med tiden en framstående träsnidare.

Johannes föräldrar, Anders Jönsson och Sara Larsdotter fick ytterligare en son, Per, som gifte sig och fick barn. Hela hans familj gick 1818-1829 bort i den på den tiden fruktade sjukdomen lungdot.

Ölsbo ligger ensligt, långt ut i skogen och som modern betraktare inställer sig naturligt ett antal frågor:

- Hur kom det sig att Johannes började syssla med kyrkoinredningar med utgångspunkt från denna ensligt belägna plats?
- Hur fick man kunskap och influenser så långt ifrån större städer och kulturella institutioner?
Att hämta kunskap om antikens ideal som var utgångspunkt för nyklassicismen måste ha varit svårt.
Inga bibliotek, inga tidningar och inget Internet fanns ju att tillgå..
- Hur kunde man bygga så stora verk på en gård och dessutom frakta dem vidare över sydvästra Sverige.
Vad hände exempelvis när snön vräkte ned? Man borde direkt blivit isolerad.

Vi måste börja någonstans och det faller sig naturligt att börja med gården Ölsbo.

Det finns förutom Ölsbo även en annan gård, Tokabo, som är av stor vikt för hela denna berättelse.

I nästa kapitel om Johannes Johansson kommer denna gård att beläggas.

Målning av hemmanet Ölsbo av J. August Hedin.

Jhemmanet Ölsbo var ett frälsehemman om ½ mantal. Det ägdes av adelssläkter som aldrig bebodde stället, utan gården utackorderades som brukligt var. Före 1723 fick bara adel äga, men efter detta årtal fick även präster och borgare denna rätt. Först 1789 fick även bönderna rätt att äga.

Johannes far, Anders Jönsson köpte 1778 "Skatte och besittningsrätten" emot ett lån a' 100 Riksdaler Specie (Specie = silvermynt) till adelsmannen som ägde stället. Summan utgjorde en arrendetid på 60 år och när som helst under dessa 60 år kunde adelsmannen häva köpet och för samma summa köpa tillbaka gården. Detta skedde lyckligtvis inte och ett beslut om lagfart för sonen, Johannes Andersson, kom till 1846.

Johannes far var troligen en framstående snickare. I den samling av snickarverktyg och som nu finns på hembygdsmuseet i Tokabo, finns en rubank, en 153 cm lång hyvel, som är märkt "A. J. 1799" som har tillhört honom.

Vad vi sedan vet är att Johannes gick som lärling under Sven Nilsson Morin när man inredde Östra Frölunda kyrka.

Ö:a Frölunda kyrka

Johannes första predikstol som tillverkades i Ölsbo var troligen till Mjöbäcks kyrka. Denna predikstol byttes 1855 ut mot en ny tillverkad av Johannes II Johansson förmodligen med hjälp av sin far, Johannes I.

Johannes Andersson tillverkade mellan åren 1814 och till slutet av 1850-talet c:a 25 predikstolar och även ett stort antal altaruppsatser, klockfordral och psalmtavlor. Se förteckning sida xx

Johannes bodde kvar på Ölsbo hela livet. Hans dotter Anna Britta flyttade 1842 tillbaka till gården och man skrev 1851 ett köpekontrakt som innebar att Johannes, då 71 år, och Kirstin fick bo kvar livet ut. Kontraktet är intressant och visar något av det generationsboende som var naturligt på den tiden. Förutom namn och pris följde villkoren, som omfattade deras undantagsvillkor. De utgjorde halva bostadshuset samt att de förbehöll sig att bruka halva gården.

“Men om vi av ålderdom och bräcklighet anser oss blifva betungade, Med hemmansbruk att vi heldre finer oss afsäga det - då skall vi af hemmans ägaren ärhålla nödigt uppe helle, Sjötsel och Wård På ett Chrestelet och anständigt Sätt till vår död, Samt då ombesörger Vår jordafärd - kostnaden till detta senare tages af vår qvarlåtenskap”.

Johannes och hans hustru Kirstin gick båda ur tiden 1860. De är begravda på Mjöbäcks kyrkogård och den fina gravvården finns på bild på sida 1

Hans boppteckning redovisar, förutom två svarstolar och hyvelbänk, två predikstolar. Dessa värderades till 200 riksdaler. Dessutom redovisades inte mindre än 12 klockfordral..

Johannes Johansson 1821 - 1881.

Källa: "Tokabo från 1700-talet" av Fritz Johansson

Johannes Johansson föddes i Ölsbo 1821. Syskonskaran var stor, totalt 7 barn. Johannes II fick lära sig bildhuggaryrket av sin far och det kom att bli en stor sysselsättning även för honom.

Om man studerar husförhörslängder från Ölsbo kan man notera att hans fader Johannes Andersson och hans hustru Kirstin inte visade några större kunskaper när det gällde att läsa och skriva medan däremot barnen behärskade detta.

För Johannes II innebar detta att han senare fick ta hand om all korrespondens etc. i samband med försäljning av deras alster till olika kyrkor.

När Johannes II var 24 år flyttade han till gården Tokabo. Denna gård är av stor vikt för hela denna berättelse och därför följer här en beskrivning av gården, som numera gjorts om till hembygdsmuseum.

Under medeltiden var Tokabo ett kyrkohemman som troligen ägdes av Varnhems Kloster. Gårdens namn stavades 1540 som Tokaboda och 1550 Togaboll och har sedan dess haft ett antal olika stavningar. Under informationstiden indrogs Tokabo troligtvis till ett Krono-skattehemman. Det ägdes av kronan och brukarna fick lägga en viss skatt till Kungen och kronan.

År 1783 bildade Gustav III Vadstena Krigsmanskassa till vilket Tokabo kom att höra. Denna kassa uppbar skatter för dessa hemman och var egentligen ett pensionsinstitut för avskedade och pensionerade soldater.

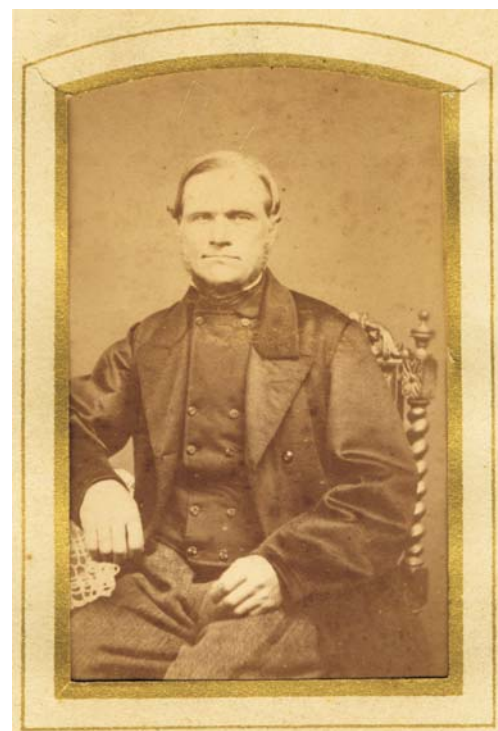
I slutet av 1700-talet brukades Tokabo av nämndemannen Jean Persson och hans hustru Annicka Jönsdotter. År 1805 hölls det bröllop i Tokabo. Då gifte Jean och Annika bort sin dotter Kerstin Jeansdotter med vår bildhuggare Johannes (I) Anderson. Det nygifta paret bosätter sig på gården Ölsbo där Johannes kom ifrån.

Kirstins syster Anna Jeansdotter övertog brukandet av Tokabo tillsammans med sin man Petter Arvidsson. Paret var barnlösa och detta kom att betyda en del för den fortsatta historien.

År 1845 skrev Anna och Petter ett testamente att Tokabo efter deras död skulle tillfalla Johannes II Johansson. Redan på hösten 1845 flyttade Johannes Johansson och hans festekvinna, pigan Johanna Christina Larsdotter till Tokabo.

Anna och Petter får i samband med detta undantag på gården och bodde kvar, förmodligen i den gamla undantagsstugan som finns kvar i Tokabo.

Johannes II Johansson och hans hustru Johanna Christina fick fyra söner på gården Tokabo: Sven f. 1848, Johannes (III) f. 1857, Carl Johan (som behandlas mer i nästa kapitel) f. 1861 och August Paulinus f. 1867.

Johannes Johansson

Tokabo

Johannes höll i den omfattande brevkorrespondens som fördes åt fadern Johannes I Andersson i Ölsbo, vid beställning och tillverkning av kyrkoinredningar. Han ägnade sig även i stor omfattning åt hantverk, företrädesvis snickeri. Förutom finsnickerier, tillverkkade j'han även vagnshjul, likkistor m.m. Smedja och bastu för linberedning fanns också på den tiden i Tokabo. Bredvid syns prov på hans kunskaper, nämligen dörrpartiet på ytterdörren i Tokabo.

Johannes II och hans fader Johannes I Andersson hjälptes under flera år åt med många kyrkoinredningar.

Hur levde man då på den tiden? Gården Tokabo bestod egentligen av två huvudgårdar. Om man läser gamla husförhörslängder finns förutom familjen ett stort antalk pigor och drängar omnämnda. Dessa benämndes tjänstehjon.

Under åren 1850-1858 hade Johannes II en dräng, Carl Magnus Svensson-Munter. Carl Magnus var en arbetsam dräng, men samtidigt var han som det heter "om sig". Han såg till att han fick sätta egen potatis på sådana platser på svedjan som Johannes ej ansåg lönt att bruka. På detta sätt tjänade han lite extra slantar. Carl Magnus blev sedan självägande bonde i Getås.

År 1854 skrev tidigare testamente om och Johannes får Tokabo i gåva mot att hans barnlösa moster med man fick bo på undantag livet ut.

1881 avlider Johannes II Johansson i lunginflammation i Tokabo 60 år gammal.

En intressant händelse i tiden är det brev till "Fader Johannes" som finns att läsa nedan. Under åren 1865-1869 var det missväxt och svåra år i landet. Drängen Carl Magnus syskon hade det extra svårt och fattigvården var inte speciellt givande. Carl Magnus dotter Sofie hade studerat till lärarinna och bodde då i Hälsingborg. Hon skriver ett trevligt och gripande brev till Johannes där hon vill att han skall ta emot en revers och för denna utge motsvarande pengasumma till hennes syskon som har det mycket svårt i bygden.

"Käre Fader Johannes !

Gör nu mig en stor tjänst af medlidande med mina 3 nödlidande syskon! Den penningssumma sim inslagen revers innehåller vill jag dela emellan Anna i Fattighuset, Johannes på Örebacka och Per i Getås, så att de få 13 Rsd vardera.

Min och min moders innerliga önskan är att Fader Johannes måtte nu mot ränta låna mig 39 Rdr till den 29 september"

Jo, Johannes var en god man och gjorde detta och lättnaden i svaret var inte att ta fel på.

"Käre Fader Johannes !

Mycken och hjertligt tack för brefvet. Det var snällt av Fader Joh. behöll reversen. Penningarna skola väl erläggas i sinom tid och de, som skola ha dem äro alltid i behof."

Intressant är också sättet som brev skickades. Visserligen hade första frimärket kommit 1855, men trots detta skickade man här som i gamla dagar på så sätt att man vek ihop brevet på ett visst sätt så att adressaten kom att synas på framsidan. Man förseglade sedan detta "kuvert" med ett sigill och så skickades det med en postdiligens från Hälsingborg upp till Mjöbäck.

Ytterdörren i Tokabo, ett mästertligt arbete

Högaktade
Hemmansägaren
Johannes Johansson
Stakabo
Stakabo

Hemmansägaren
Johannes Johansson
Stakabo

Helsingborg den 1 april 1869

Käre Fader Johannes!

Ge mig nu en stor tjent af mitt
lidande med mina 3 nödlidande
syster. Den penningsumma,
som närlag. revers innehåller
sitt jag dela emellan Anna
i Stålhuset, Johannes på
Arbäck och Per i Jstis, så
att de får 13 Rör kvar.
Min och min Moders innerliga
önskan och begäran är att Fader
Joh. måtte nu mot vänta låna
mig 20 Rör till den 23 septem
ber detta år och då taga dem
igång af Petrus Larsson i Lör.

Käre Fader Johannes!

Mucken och hjertlig tack för brefvet
Det var snällt att Fader Joh.
behöf reverser. Penningarna skola
väl erläggas i sinom tid och de,
som skola ha dem äro alltid i be-
hof. Det var väl att Svem hade
tänkt på dem med någon hjälp och
att Carl Johan har fått arbetsförför
Vi kunne icke vara nog tack-
samma emot Fader Johannes för
all giffhet emot Carl och Anna.
Både Mor och jag begja om vår
helsning till Mor Johannes
Med vänstsk. skakning
Sofie Gustafson
Helsingborg d. 17/6/69

Carl Johan Johansson 1861 - 1934.

Källor: Fritz Johansson: Tokabo från 1700-talet samt Gun Anghem, barnbarn.

Carl Johan Johansson föddes år 1861 i Tokabo. Han fick bara vara med i början av kyrkoinredningstiden då den stora kyrkobyggnadsboomen vi denna tid avtagit nästan helt. Han har bl.a. tillverkat dopfunden i Mjögäcks kyrka. I tidningsartikeln från hans 50 år, se bild nedan, står det att han även varit med om att inreda Älvsereds kyrka. Kanske någon annan vet vad detta avser. Carl Johan var en mycket duktig finsnickare i tredje generationen och har gjort många mycket vackra möbler och golvur, se bilder.

Men först lite mer historik från Fritz Johansson:

År 1881 avlider Johannes (II) Johansson i Tokabo i en ålder av 60 år. Nu blev det änkan Johanna Christina och de tre hemmavarande sönerna som övertar brukandet och skötseln av de båda gårdarna i Tokabo. Det blev därefter sonen Carl Johan Johansson som fick övertaga denna del av gården, under det att brodern Johannes (III) Johansson fick övertaga den andra delen - den västra gården (Gård II).

Ar 1883 i maj månad finner, vi i Husförhörlängden att en handelsbod öppnas i Tokabo. Denna handelsbod fick heta "Frejblads Handel". Den öppnas på gård II, och till en början var det de båda bröderna Johannes (III) och Carl Johan som tillsammans sköter dessa affärer. Denna handelsbod var troligen en av de första som startades inom Mjögäcks socken. Så småningom fick Johannes (III) Johansson övertaga denna handel samtidigt som han brukade jorden på gård II. Tokabo blev vid denna tid genom utövandet av träsnideri och handel ett litet centrum i Mjögäcks socken. Som tidigare nämnts fick sonen Carl Johan Johansson övertaga denna gård. Han gifter sig med Ida Gustava Petersdotter f. 1864 i Mårdaklev. Carl Johan och Ida får tillsammans fem barn: Jenny f. 1888, Alma f. 1891, Johan f. 1896, Agnes f. 1899, Estrid f. 1905.

Gårdarna i Tokabo brukades som sambruk ända fram till år 1906. Detta år låter bröderna Johannes (III) och Carl Johan Johansson genom lantmäteri dela gårdarna till två hemman om vardera 1/16 mantal. År 1914 låter Carl Johan Johansson uppföra nytt bostadshus och ny ladugård på ett c:a fyrtio tunnland stort jord- och skogsområde som någon gång under 1870-talet avstyckats från gården Tokabo. Den nya gården fick heta Björkhaga och hit flyttar Carl Johan Johansson med familj år 1914.

Ur tidningsartikel:

En bild från Tokabo år 1900. Karl och Ida Johansson med barnen Jenny, Alma, Johan och Agnes. T v sitter Karls mor Johanna Christina Larsdotter som föddes i Revesjö 1825. Karl Johansson var också möbelsnickare och har säkerligen gjort den praktfulla portalen över huvudingången på Tokabo.

Klocka av Carl Johan

Buffe' av Carl Johan

För Carl Johan var musiken av stor betydelse. Han hoppade även in som extra organist i kyrkan om kantorn var sjuk. Hemma var det ofta fest och då spelade man orgel och fiol och man sjöng.

I Björkhaga hängde Carl Johans fiol kvar på väggen. Limfogarna hade givit upp och det kändes som om något måste göras. Vi anlätade en av Göteborgs skickligaste fiolbyggare för en renovering.

När fiolen var klar kom jag dit och fick mycket riktigt höra att den var signerad av Carl Johan. Min följdfråga blev: "Var det en Stradivarius eller?"

Svaret kom snabbt. "Snarare en Kajsa Warg. Man tager vad man haver, men annars är det gott ljud i den och den är lättspelad".

Ganska typiskt för våra släktingar från Tokabo. Med små medel och improvisationer löste man alla uppkomna problem till allas belåtenhet.

Talesättet "Det är bra gjort, för det har Tokabo-kära gjort" ägde nog sin riktighet.

Carl Johans fiol

Musikintresset var stort för Carl-Johan och hans syskon.. I Tokabo byggde man en egen orgel som nu åter finns i Tokabo.

Ett fantastiskt verk på sin tid. Man gav sig på allt och lyckades.

Orgel gjord i Tokabo

Carl Johan var intresserad av allt och redan som 25-åring blev han ordförande i kommunalstämman. Han var med om att starta Mjöbäck's Sparbank. Mycket av detta finns i tidningsartikel då han fyllde 50 år. Se bild nästa sida.

Carl Johan avled 1934. Han fick ta del av industrirevolutionen i början på 1900-talet. Det gamla bondesamhället som Johannes I och Johannes II levte under, ändrades under Carl Johans levnadsperiod helt skepnad till industrisamhället, även om lantbruket fortfarande var den stora sysselsättningen på landsbygden.

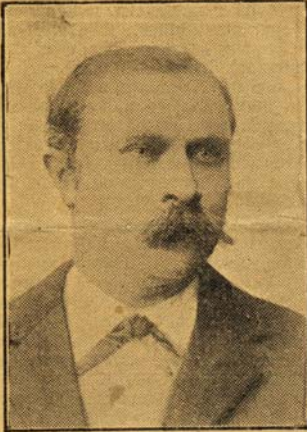

Björkhaga enligt "gåramålar'n"

Spegelbyrå av Carl Johan 1912

En 50-åring.

C. J. Johansson i Tokabo.

En av Mjögåbåks mera bemerkta personligheter, lantbrukaren C. J. Johansson i Tokabo fyller i dag 50 år.

Carl Johan Johansson föddes den 3 mars 1861 och var under uppvåxtåren sin fader, den i södra Västergötland och norra Halland för sina inre kyrkoarbeten kände träslöjdaren och slöjdaren Johs Johansson i Tokabo, behjålpig såväl vid jordbruket som vid kyrkorestaureringar. Redan 1886, då 25-årig, valdes han enhålligt till ordförande i kommunalstämma och nämnd, vilken befattning han innehådde i fyra år, och har sedan dess haft de allra flesta av de inom en kommun förekommande befattningarna, varjämte han som synnerligt sakkunnig inlåts i alla förekommande byggnadskommittéer. Sedan många år gogeman vid lantmåteriförrättningar. I Mjögåbåks Pastorats Sparbanksstyrelse är han vice ordf., genom vilken befattning han med intresse arbetat för sparbankens framåtskridande. Själv sysslar han på lediga stunder med träsnideri och finare träslöjd, varom såväl det inre av Alfsereds kyrka som den ovanligt vackra dopfunten i Mjögåbåks kyrka bår vittne.

I politiskt hänseende intager han en avvaktande hållning och deltar absolut icke i de politiska stridsfrågorna. Men av hans klara blick på tingen och förmåga av framsynt het kan man nog förutsåga, vilket parti han kommer att tillhöra, sedan partiindelningen stadgat sig.

De vänner, som nu gå att fira hans 50-års jubileum, känna sig glada över att i ett lyckligt hem och bland ett kärleksfullt familjeliv få häsa den gode kamraten, medborgaren och människovannen.

Carl Johan Johansson

Dödsfall. I torsdags avled å Falkenbergas lasarett lantbrukaren Carl Johan Johansson, Björkhaga, Mjögåbåck, i en ålder av 73 år.

Redan tidigt övertog J. fådernegården Tokabo, Mjögåbåck, som han brukade ånda till 1914, då han överlåt den i andra hånder men uppförde i dess närhet en egen villabyggnåd, där han alltsedan dess varit bosatt. Johansson var en socknens firtroende man i hög grad. Kommunalståmmans ordförande blev han redan 1887 och fungerade senare som vice ordförande, var revisor av kyrkans och kommunens råkenskaper, ledamot av taxeringsnåmnden, sockenombud vid vågståmmor, god man vid lantmåteriförrättningar, styrelseledamot och huvudman i Mjögåbåks pastorats sparbank sedan dess start 1904, ledamot av lokalstyrelsen för Göteborgs Handelsbank på platsen sedan ett 20-tal år m. fl.

Ånkling sedan 1929, efterlåmnar han som närmast sörjande barn och barnbarn. Åldsta dottern är gift med kontrollör Albin Andersson vid Falkenbergas järnvåg.

Jenny, Alma, Carl Johan och Ida

Vår ålskade far

C. J. Johansson

avled i dag lugnt och stilla å Falkenbergas lasarett i en ålder av 73 år, innerligt sörjd och saknad samt i ljust och tacksamt minne bevarad av oss, slåktingar och vänner.

Björkhaga, Mjögåbåck, den 23 Aug. 1934.

BARN och BARNBARN.

Hembygdsmuseum i Tokabo

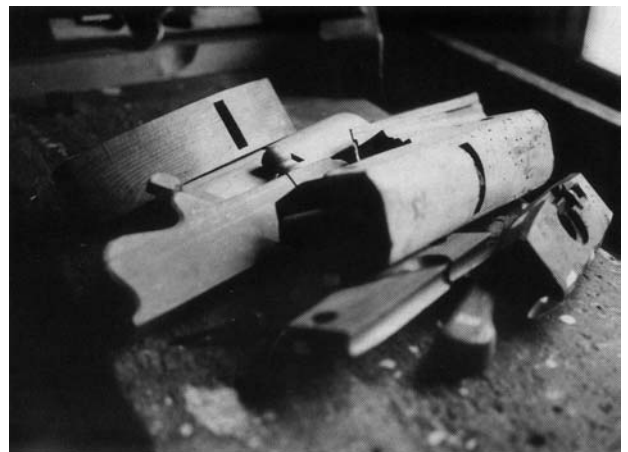
1982 bildades en hembygdsförening i Mjöbäck för att ta vara på två stora samlingar som skulle räddas till eftervärlden. Det var Tage Svensson och Fritz Johansson som tog detta initiativ.

De två samlingarna var från Björkhaga gårdsmuseum där man förvarade verktyg etc. från de tre bildhuggarna beskrivna i denna skrift och den andra efter riksdagsman C Eder Andersson.

Hembygdsföreningen fick chans att ta över Tokabo som varit en medelpunkt för våra bildhuggare och lagt ned ett enormt arbete med att restaurera Tokabo och inte minst alla föremålen som tagits dit.

När det gäller den första samlingen efter bildhuggarna hade skogsmästare Bo Sterner, som var svärson till Carl Johan Johansson, lagt ned mycket tid för att dokumentera alla redskap etc. som var till stor nytta.

Den andra samlingen bestod av föremål som Eder Andersson på något sätt plockat ihop från bygden.

*Bild9. Några av Mjöbäckswerkstadens många bevarade specialverktyg, här profilhyvlar.
Foto: Hallands läns museer, B. Petersen 1991.*

I bakgrunden skymtar prosten Perslow med hustru.

Bilderna är ifrån ett bröllop år 1912 i Tokabo som numera är hembygdsmuseum.

Lite intressant att notera att det finns paralleller med det två samlingarna som "giftes" ihop på hembygdsmuseet.

På bilden gifter sig Carl Johan Johanssons (Bildhuggarsamlingen) dotter Jenny med Carl Edor Anderssons (Knapasjösamlingen) son Albin. Extra intressant är det för mig själv då bröllopsparet är min mormor och morfar.

Carl Johan Johansson	Ida Johansson	Albin Andersson	Jenny Johansson	Anna Andersson	Carl Edor Andersson
----------------------	---------------	-----------------	-----------------	----------------	---------------------

Dagny Rydqvist

Agnes Johansson (sedemera Sterner)

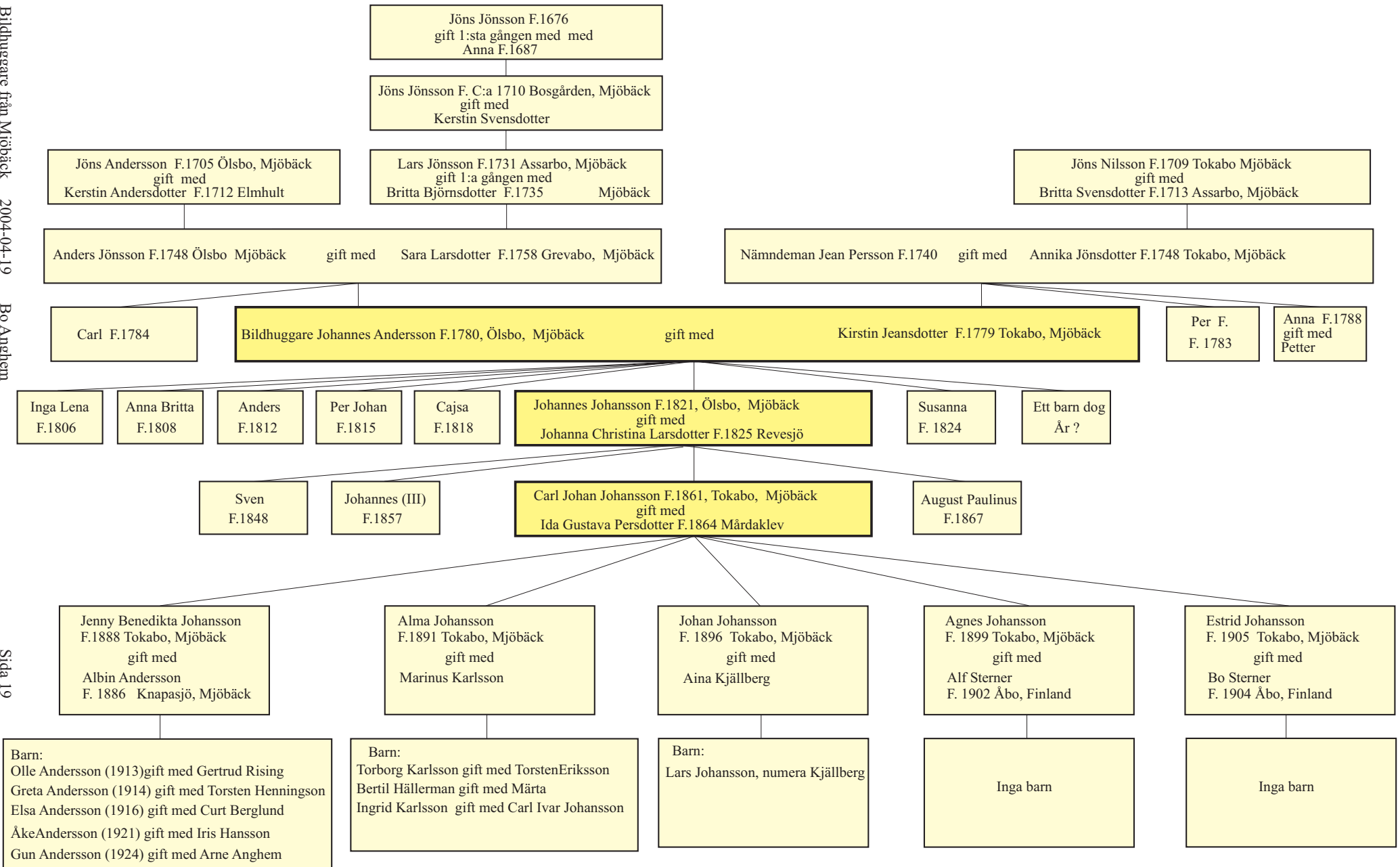
Släkträd för bildhuggare Johannes Andersson med maka Kirstin Jeansdotter

Bildhuggare från Mjöbäck

2004-04-19

Bo Anghem

Sida 19

Källförteckning

Ingvar Andersson, Sveriges Historia, Natur och Kultur

Herman Lindqvist, Historien om Sverige, Ånga och Dynamit, Norstedts

Den Svenska historien, Karl Johanstiden och den borgeliga liberalismen 1809-1865, Bonniers

Hans Dahlberg, Hundra år i Sverige, Bonniers

CM Andersson, Nyklassisismen etc.

Övrig källor hänvisas till i texterna.

Bildhuggare från Mjögäck, Sammanfattning av deras verk

Bo Anghem 2004-04-19

Nr	Kyrka	Predikstol		Altaranordn.		Övrigt			Anmärkning	Årtal enl MHB	Årtal enl Gun	Årtal enl CMA
		Vem	När	Vem	När	Vem	När	Föremål				
1	Alingsås landskyrka	JA	1847						Gjord för Vinbergs K:a, 1903 såld till Alingsås	1847	1847	
2	Asige kyrka	JJ	1867	JJ	1867					1867	1867	1867
3	Askome kyrka					JA	?	Ölsboklocka				
4	Bredared kyrka	JA	1834							1834?	1834?	
5	Caroli kyrka, Borås			JA	1839					1839-40	1839-40	
6	Fagereds kyrka	JA	1833	JA	1836					1833	1833	1833
7	Frillesås kyrka	JJ	1865	JJ	1865					1865	1865	1866
8	Fritsla kyrka	JA	1849?	JA	1849?					1849?	1849?	
9	Getinge kyrka	JA	1860							1860	1860	1860
10	Grimmareds kyrka	JJ	1862	JJ	1862					1850 c:a	1850 c:a	1862
11	Gunnarps kyrka	JJ	1866	JJ	1866				Altare ersattes senare med altarskå	1866	1866	1866
12	Gällareds kyrka	JJ	1835	JJ	1835				JA A+P 1835 enl Gun och MHE	1835	1835	1862
13	Holsjunga kyrka	JA	1834?							1834?	1834?	?
14	Häcksviks kyrka	JA	1831	JA	1831					1831	1831	?
15	Kalvs kyrka	JA	1842	JA	1842	JA	1842	Träkors,törnekrona,svepedu	Nedbrunnen 1896.	1837	1837	?
16	Karl Gustavs kyrka	JA	1828 c:a	JA	1828 c:a					1828	1828	1828
17	Knäreds kyrka	JA	1853							1853	1853	1853
18	Kungsbacka kyrka	JJ	1864						1865 enl CM	1865 c:a	1865 c:a	1865
19	Källsjö kyrka	JA	1830	JA ?	1830				1840 enl CM	1830?	1830?	1840
20	Mjögäcks kyrka	JA	1814	JA	1836			Altartavla av JA	JA.s första egna predikstol utbytt 185!			?
		JA+JJ	1855	JA+JJ	1855	JJ	1855	Orgelläktare		1855	1855	
						CJJ	?	Dopfunt, Psalmtavlor				
21	Reftele kyrka					JA	?	Ölsboklocka				
22	Revesjö kyrka	JA	1846?							1846?	1846?	?
23	Sandhults kyrka	JA	1853	JA	1853					1853	1853	?
24	Sjötofta kyrka	JA	1853?	JA	1853?					1853?	1853?	?
25	Skrea kyrka	JA el. JJ	1856	JJ	1856					1856	1856	1856
26	Släps kyrka	JJ	1864						Altarkors erstt med altarmålning	1854?	1854?	1864
27	Slöinge kyrka	JA	1836	JA	1838					-	1836	1836
28	Strävalla kyrka	JJ	1872	JJ	1872					1872	1872	1872
29	Svenljunga kyrka	JA	1829?							1829?	1829?	?
30	Sällstorps kyrka	JJ	1880	JJ	1880	JJ	1880	Nummertavlor	A+P lagras f.n i klocktornet. Ersatt med äldre 195	1880	1880	1880
31	Södra Unnarvads kyrka	JA	1834						Altarkors erstt med altarmålning	-	1834	1834
32	Ullareds kyrka	JA	1843	JA	1841					1843	1843	1843
33	Vessige kyrka	JA	1859	JA	1859					1859	1859	1859
34	Värö kyrka	JA	1855	JJ	1855					1855	1855	1855
35	Årstads kyrka					JJ	1873	Altarring	Numera borttager	-	1873	
36	Älvsereds kyrka	JA	1840	JA ?	1840	CJJ	?	CJJ har gjort något, vad?	c:a 1840	1840 c:a	1840 c:a	1840
37	Örby kyrka	JA	1840	JA	1840					1840	1840	
38	Örsås kyrka	JA	1858?							1858?	1858?	
39	Ostra Frölunda kyrka	JA lärling	?					Kyrkan byggdes 1825-26	Som lärling under Sven Nilsson Morin som dog 181	1825 c:a	1825 c:a	
Troliga alster:												
40	Ambjörnarps kyrka	?		?					Troligtvis !			
41	Fristads kyrka	?		?					Troligtvis !			
Förkort: C M= C M Andersson, BH= Bertil Hällerman, MHB= Mjögäcks Hembygdsförening, A+P= Altare + Prediks												

Bildhuggare från Mjöbäck, Sammanfattning av deras verk			Bo Anghem 2004-04-19		
Nr	Kyrka	Källförteckningar Predikstolar	CM	Källförteckningar Altaranordningar	CM
1	Alingsås landskyrka				
2	Asige kyrka	BH säker		BH. Kontrakt 27 maj 1866. LL Asige räk LI:4 1867 för 350 riksdale	37
3	Askome kyrka	-		-	
4	Bredared kyrka	BH säker, RAÅ:Byggnadsregistret, Registerutdrag 2000-11-17			
5	Caroli kyrka, Borås	-		Dokument från Caroli kyrka	
6	Fagereds kyrka	Torsten Bengtsson, Krönika från Fagereds pastorat, 1970	19	Torsten Bengtsson, Krönika från Fagereds pastorat, 1970	13
7	Frillesås kyrka	BH. Handlingar och kontrakt 21 april 1865	44		
8	Fritsla kyrka	RAÅ:Byggnadsregistret, Registerutdrag 2000-11-17		BH. Kontrakt 22 aug och 13 sept 1865	35
9	Getinge kyrka	C M Andersson, Getinge kyrka, Halland, 1970	29	RAÅ:Byggnadsregistret, Registerutdrag 2000-11-17	
10	Grimmareds kyrka	BH. Handling från 28 aug 1864	41	Not1	34
11	Gunnarps kyrka	Torsten Bengtsson, Krönika till Fagereds pastorat, 1970	45	Torsten Bengtsson, Krönika från Fagereds pastorat, 1970	36
12	Gällareds kyrka	40. BH. Handling från 28 maj 1866	40	BH. Handling från 28 maj 1866	33
13	Holsjunga kyrka	BH trolig			
14	Häcksviks kyrka	BH säker samt Häcksviks kyrka av Lars Lindma			
15	Kalvs kyrka	BH säker enl CM			
16	Karl Gustavs kyrka	bror jansson vessige kyrka, 1959; Sigvard Osbeck, Broschyr, 1970	18	Sigvard Osbeck, broschyr från 1973	12
17	Knäreds kyrka	CM Andersson, Knäreds tre kyrkor 1970	25		
18	Kungsbacka kyrka	BH. Handlingar från 1864 och 1865	43		
19	Källsjö kyrka	Landsarkivet, räkn 1840	23		
20	Mjöbäcks kyrka	Fritz Johansson			
		Fritz Johansson			
		Fritz Johansson			
21	Reftele kyrka	Fritz Johansson (Ölsboklockan)			
22	Revesjö kyrka	BH trolig			
23	Sandhults kyrka	BH säker enl CM			
24	Sjötofta kyrka	BH trolig			
25	Skrea kyrka	Bror Jansson, Skrea kyrka, 1956	27	Bror Jansson, Skrea kyrka, 1956	16
26	Släps kyrka	BH. Handling från 30 nov 1864	42		
27	Slöinge kyrka	C M Andersson, Slöinge kyrka, 1990	21	C M Andersson, Slöinge kyrka, 1990	14
28	Strävalla kyrka	BH. Tre handlingar från 1872. Mereth Lindgren, Sveriges kyrkor, volym IS1	46	BH. Tre handlingar från 1872. Mereth Lindgren, Sveriges kyrkor, volym IS1	38
29	Svenljunga kyrka	BH säker enl CM	29		
30	Sällstorps kyrka	BH. Flera handlingar och protokoll från byggnadskommien i Sällstorp.St	47	BH. Flera handlingar och protokoll från byggnadskommien i Sällstorp.St	39
31	Södra Unnaryds kyrka	Rune Bolmblad, S Unnaryds kyrka, 1984	20		
32	Ullareds kyrka	Rikssarkivet räkn 1841 samt torsten bengtsson, krönika från fagereds pastorat 1970	24	Torsten Bengtsson, Krönika från Fagereds pastorat, 1970. RA Ver 207/184	15
33	Vessige kyrka	Bror Jansson, Vessige kyrka, 1959	28	Bror Jansson, Vessige kyrka, 1959	17
34	Värö kyrka	CG Muhl, kyrkorna i våra bygder 196	26	BH. Handling från 23 nov 1855. Mereth Lindgren, Sveriges kyrkor, volym 10	32
35	Årstads kyrka	Brev			
36	Ålvsereds kyrka	Torsten Bengtsson, Krönika från Fagereds pastorat, 1970	22		
37	Örby kyrka	RAÅ:Byggnadsregistret, Registerutdrag 2000-11-17		RAÅ:Byggnadsregistret, Registerutdrag 2000-11-17	
38	Örsås kyrka	BH trolig			
39	Ostra Frölunda kyrka				
	Not 1	Framgår ej klart i räkenskaperna. Johannes Johansson har samma år tillverkat predikstol varför han förmodligen också är mästare till altaranordningen, lik den hans far levererade			
		Ullared.			